

Landskabskarakterbeskrivelse

Landskabsvurdering

Anbefalinger til planlægningen

SALGJERHØJ-HANKLIT

MORS
HJERTET I NORDVEST

Beliggenhed og afgrænsning

Salgjerhøj-Hanklit-området ligger på den nordlige del af Mors, og afgrænses mod nord og vest af Limfjorden, og mod øst og syd af det flade Dråby-område samt landbrugsfladen i Midtmors nord og Skallerup-Solbjerg. En kort del af grænsen udgøres af en ådal med forbindelse til Erslev Kær.

Fig. 1 Karakterområdet Salgjerhøj-Hanklit. Den stiplede linje angiver kystforlandsgrænsen.

Landskabskarakteren

Landskabskarakteren i Salgjerhøj-Hanklit-området er især betinget af områdets højtbeliggende og markante til dramatisk bakkede terræn, intensivt dyrkede marker opdelt af stedvist bevoksede jorddiger og kraftige, sammenhængende løvtræshegn, samt mindre områder med krat og overdrev. Spredtliggende gårde, husmandssteder og enkelte større landbrugsbedrifter samt de 3 landsbyer, Bjergby, Flade og Sundby, tegner bebyggelsen i området.

Landsbyerne Flade og Bjergby har randbeliggenhed på sydsiden af randmorænen ved overgangen til det mere flade landskab syd og øst for karakterområdet, mens Sundby overvejende ligger på toppen af en øst-vestgående ryg af randmorænen. Beliggenheden af gårde og husmandssteder følger ikke noget tydeligt mønster. Landsbyer og gårde er helt eller delvist omgivet af skærmende beplantning, og har et overvejende grønt udtryk. De 3 landsbykirker i området er delvist synlige i lokalområdet.

Det storbakkede terræn, bevoksningen og de dyrkede marker med stedvis forekomst af mindre overdrevs- og kratområder danner tilsammen et sammensat og komplekst landskab. Skalaen veksler fra lille til stor med små, lukkede rum i de lavtliggende områder, mens der fra de højtliggende områder er lange åbne kig og visuelle sammenhænge på tværs af området og over naboområder.

Kystforlandet er stærkt kuperet med stejle kystskrænter, der varierer mellem tilbagetrukne fossile kystskrænter med græssede strandengsarealer foran og aktive skrænter direkte til strandkanten. Selve skrænterne fremstår enten afgræssede eller bevoksede, dog stedvist blottede, mens områderne bagved overvejende præges af intensiv markdrift. I området omkring Salgjerhøj findes et større sammenhængende område med græssede overdrev og partier med blandet løv og nål. Der er flere steder meget lange kig med visuel sammenhæng både på langs og tværs af kystlinjen, mens afstanden til modstående kyster er varierende.

Området omkring Flade Klit er karakteriseret ved en intensivering i terrænet, mens de flade og lavtliggende strandenge ved Klov Bakker kontrasterer karakterområdets ellers bakkede og højtliggende terræn. En nedlagt råstofgrav, Klov Bakker, vidner med sit tydeligt menneskeskabte terræn om udnyttelse af råstoffer i området, og kontrasterer områdets i øvrigt naturligt bakkede terræn.

Landskabet er overvejende uforstyrret af tekniske anlæg, og rummer i hele karakterområdet visuelt store landskabelige oplevelser, som både knytter sig til kystforlandet og baglandet.

Landskabskarakterens oprindelse

Den dominerende landskabskarakter i Salgjerhøj-Hanklit har sin oprindelse i tiden omkring udskiftningen med udflytning af gårde til det åbne land. De mønstre i landskabet, der herved blev skabt i form af veje, jorddiger og spredtliggende gårde, er overvejende velbevaret.

Naturgrundlag

Geomorfologi og terræn

Salgjerhøj-Hanklit-området består af en sammenhængende øst-vestgående randmoræne, der gennemskæres af en nord-sydgående dal, som oprindeligt tegnede stenalderhavets kystlinje ved Gullerup, beliggende omtrent midt i området. Derudover findes en række mindre dale, som hovedsageligt løber på langs af området.

Omkring Flade Klit i den østlige del af området er terrænet særlig "livligt" med geologiske foldninger, mens det er en smule mere jævnt med lidt større, blødere bakker i den resterende del af området. Karakterområdet afgrænses mod nord og vest af Limfjorden, og mod syd og øst af lavere og mere jævnt terræn.

Hydrologiske forhold

Området afvandes af små, stejle vandløb, som overfladevandet samles i. Det centrale vandløb er Gullerup bæk. Ved Svaleklit nord for Stærhøj findes en lille sø.

Kystrelationer

Kystlandskabet domineres af høje og stejle kystskrænter. Det veksler mellem fremskudte og stadig aktive kystskrænter og tilbagetrukne fossile kystskrænter bag strandenge af varierende bredde på marint forland. Kystlinjen er overvejende smal og stenet.

Arealanvendelse og landskabselementer

Dyrkningsform

Den dominerende arealanvendelse i området er intensivt dyrkede marker, mens dele af strandengene langs områdets kystlinje samt overdrevsarealer, især nær kysten ved Flade Klit, benyttes til græsning.

Bevoksningsstruktur

Området er som helhed sparsomt bevokset, og overvejende præget af sammenhængende og levende hegn af varierende tæthed, spredtliggende og sporadisk bevoksede diger samt skærmende beplantning omkring især husmandssteder og mindre gårde. Den skærmende beplantning består overvejende af løvfældende arter.

Der er tendens til en større tæthed i hegnsstrukturen i områderne omkring Flade Klit-Hanklit-Salgjerhøj og omkring Stærhøj. Hegnsplantningen består primært af løvfældende arter som tjørn, røn, slåen og diverse frugttræer.

Ved Salgjerhøj findes flere små skovbevoksede overdrevsarealer spredt på de dyrkede marker, ligesom flere overdrev i området som helhed er sprunget i krat.

Bebyggelsesmønster (herunder beskrivelse af landsbyer)

Bebyggelsen i området består af landsbyerne Flade, Bjergby og Sundby, placeret i hhv. den

østlige, vestlige og sydlige del af området, samt spredt beliggende gårde og husmandssteder. Gårde og husmandssteder ligger primært langs vejene. Ved Flade Klit findes en mindre husmandsudstykningsknap.

Landsbyerne Flade og Bjergby ligger på siden af randmorænen i overgangen til det mere flade terræn syd for, mens Sundby ligger på ryggen af randmorænen. Alle landsbyer har karakter af slyngede vejbyer. Landsbyerne rummer hver en kirke, som trods deres høje beliggenhed kun lokalt er synlige i området.

Det oprindelige Sundby med landsbykirken har udviklet sig langs vejen på bakkekammen mod Vilsund, og fremstår som en udstrakt sammenhængende vejby med en delvis grøn byrand, mest åben mod sydvest. Bebyggelsen fremstår overvejende velholdt. Byen rummer en friskole, en købmand og et mindre industriområde i byens nordligste ende. Et lille fiskerleje, Under Bakken, har udviklet sig syd for et tidligere færgeleje nedenfor bakken langs vandet. De 2 bebyggelser ligger adskilt fra hinanden af bakkesiden. Hovedparten af bebyggelsen er rødstenshuse og enkelte kalkede huse opført mellem slutningen af 1800-tallet og frem til ca 1950. Der foregår en mindre udvikling af landsbyen med nye udstykninger langs den vestlige side.

Bjergby ligger centralt i den sydlige del af området. Det oprindelige vejnet fra før udskiftningen i 1799 er overvejende velbevaret, og stråler ud fra byen i en stjerne i retning af de omkringliggende landsbyer. Bebyggelsen består overvejende af rødstenshuse fra begyndelsen af 1900-tallet, og fremstår som helhed velholdt. Byen rummer en friskole, og har en lang tradition for et levende foreningsliv, ligesom den er en af højborgene i den grundtvigianske bevægelse. Der findes en købmand, en sparekasse og andet mindre privat/liberalt erhverv.

Flades placering er underordnet de landskabelige terrænmæssige betingelser, placeret på en sydvendt skråning betinget af dyrkningsmulighederne. Hovedgaden ligger langstrakt og parallelt med højdekurverne. Den øvrige bebyggelse ligger dels i terrasser op ad skrænten med små stikveje, dels koncentreret omkring to nordgående veje, hvor bebyggelsen snor sig mellem bakkeøernes skrænter. Bebyggelsen virker som helhed velholdt, sammenhængende og harmonisk, dog med enkelte forladte og forfaldne huse.

Kulturhistoriske helheder og enkeltelementer

Ejerlavenes oprindelige udskiftningsstruktur afspejles stadig i vejnettet, mens koncentrationen af diger er lav set i forhold til andre dele af Mors.

Der er en betydelig tæthed af gravhøje – ca. 40 i alt - i området, især på langs af randmorænen omkring Flade Klit og øst for Bjergby. En del af gravhøjene er sprunget i krat, herunder en høj række, hvoraf der i dag er 5 tilbage, mens andre er fritliggende og markante i landskabet, flere af dem i en terrænhøjde af 60-80 m.

Herudover er der en del tidligere mergelgrave samt enkelte råstofindvingsgrave, deriblandt Klov Bakker samt 3 grus-/sandgrave ved Bjergby.

Ved Vildsund er der i Morsø kommunes kulturmiljøatlas udpeget et større kulturmiljø omkring

Vildsundbroen, det gamle færgeleje med færgekro samt det tidligere fiskerleje Under Bakken syd for Vildsund. Færgekroen drives stadig, mens fiskeriet i dag er begrænset til fritidsfiskeri. Området omkring Salgjerhøj og Hanklit er ligeledes udpeget som værdifuldt kulturmiljø.

Ved Skibsted strand findes enkelte bådehuse, og benyttelsen af stranden som bådeplads rækker tilbage i tiden.

Der findes 3 små kirker i området, hvor Sundby og Flade kirke er mest synlige i landskabet. Alle kirker er delvist beskyttede af en Provst Exnerfredning, ligesom der er udpeget kirkeomgivelser til kirkerne.

Ingen af kirkerne har markant indvirkning på landskabet, men ses kun lokalt i omgivelserne.

Enkeltelementer og tekniske anlæg

Vejnettet udgøres primært af smalle bugtede landeveje, som kan genfindes på historiske kort. En kort strækning af hovedvej A26, som skaber forbindelse over Vildsund til Nordjylland, gennemskærer områdets vestlige del, mens Nordmorsvej, som passerer syd om Bjergby, forbinder øens østlige og vestlige del.

I området findes en enkelt vindmøllegruppe på 4 vindmøller ved Fårtoft. Både denne gruppe og møller udenfor området er meget synlige i landskabet.

Selve området er friholdt for højspændingsledninger, men ledninger udenfor området er synlige. Vildsundbroen er opført i 1939, og er som forbindelsesled mellem Mors og Nordjylland et vigtigt punkt i landskabet.

Den nedlagte grusgrav ved Bjergby fremstår med tydeligt menneskeskabte græsklædte skrænter og flad bund. Området er et småskalarum orienteret om sig selv, og er delvist reableret. Det benyttes som hundebane og skydebane. Derudover findes der i området en række nedlagte og stedvist bevoksede mergelgrave.

Rumlige visuelle forhold

Karaktergivende landskabselementer

Den relativt høje tæthed af levende hegn og det stærkt kuperede terræn skaber et landskab med varierende rumlighed og skala. I de højtliggende områder er der vide udsigter, som får landskabet til at fremstå åbent og i middel til stor skala, mens det i de lavereliggende områder, hvor udsigterne brydes af terræn eller beplantning, danner lukkede rum og fremstår i lille til middel skala.

Landskabet i karakterområdet er komplekst og sammensat af mange elementer. Omkring Fårtoft og Flade Klit tegnes et mønster på kryds og tværs af de levende hegn, som afgrænser markfladerne og fremhæver det kuperede terræn. De mange små gårde spredt i området danner punkter i landskabet. Derudover findes ikke entydige mønstre.

Området har ingen entydig orientering, men veksler mellem at orientere sig mod kysten (i kystforlandet), omkring sig selv (i den centrale del) og imod landskabet syd for (på den sydlige side af randmorænen).

Markante delområder og enkeltelementer

Flade Klit, med Hanklit, Salgjerhøj og bakkerne bag Skibsted strand, adskiller sig fra hovedkarakterområdet ved intensivering af terrænets bevægelse og tætheden i de levende hegn, hvis linjer danner et næsten ternet mønster henover landskabet. En mindre del ved Salgjerhøj er skov- og kratbevokset. Området er højtliggende med Salgjerhøj som øens højeste punkt, og rummer mange oplevelsesmuligheder og udsigtpunkter med lange kig over både Limfjorden og selve øen. På samme måde er Hanklit, som menes at være Danmarks største molerklint, samt flere af gravhøjene markante elementer i landskabet, der kan ses på afstand og fungerer som orienteringspunkter. Ved Skibsted strand findes enkelte bådehuse, og benyttelsen af stranden som bådeplads rækker tilbage i tiden.

Klov Bakker

Klov Bakker er et mindre, tidligere molerindvindingsområde, der herved adskiller sig fra hovedkarakterområdet. Hullet, som gravningen har efterladt i landskabet, har en aflang afgrænsning, som peger ud mod fjorden. Det fremstår med dels bare, dels græsklædte skrænter. En mindre del er sprunget i krat, mens der er tegn på, at området som helhed er på vej til at gro til. Området bærer præg af at have været benyttet til motorcross/mountainbiking. Der findes rester af et udslibningssted ved strandbredden.

Nørre Kær

Umiddelbart nord for Klov Bakker ligger Nørre kær, et strandengsareal, der benyttes til græsning, og som kontrasterer hovedkarakteren i kraft af det jævne terræn med bagvedliggende fossile kystskrænter.

Kirker

Der findes 3 kirker i området, Sundby, Bjergby og Flade kirke. De er placeret højt, men i udkanten af byerne, og ses pga. beplantning kun lokalt i omgivelserne fra den åbne side. Der er udpeget kirkeomgivelser til bevaring af indkigsmulighederne.

Påvirkninger fra tekniske anlæg, byudvikling eller andre landskabselementer

Selve området fremstår som helhed roligt og uforstyrret.

Lokalt er hovedvejen A26 et forstyrrende element, primært i kraft af støjpåvirkning. Gruppen af vindmøller, som er placeret højt i landskabet ved Fårtoft, skaber desuden visuel uro, både indenfor området og set fra naboområder. Omvendt bliver de lange udsigter på tværs af områdegrenser til nabokarakterområderne især mod sydøst forstyrret af den forholdsmæssige store tæthed af vindmøller syd og øst for karakterområdet.

I Sundby findes et mindre industriområde, der lokalt forstyrrer oplevelsen af hovedkarakteren i området, mens en selvstændigt beliggende virksomhed ses på længere afstand. Derudover er der i Sundby et nyt boligområde, Over Bakken, som med sin højtbeliggende og uafskærmede placering er meget markant i oplevelsen af kystlandskabet.

Vilsundbroen, opført i 1939, er som forbindelsesled mellem Mors og Nordjylland et vigtigt

punkt i landskabet samtidig med, at det visuelt er et dominerende bygningsværk. Ved Kongens Høj, som er en højt beliggende gravhøj vest for Bjergby, er der anlagt en motorcrossbane, der lokalt både visuelt og støjmæssigt forstyrrer oplevelsen af landskabet. En nedlagt virksomhed i Sundby, Hedegaards foderstofhandel, er ganske synlig i området, bl.a. fra Hanklit.

Visuelle sammenhænge i kystlandskabet

Figur 2 Visuelle sammenhænge i kystlandskabet. Det mørkeblå område viser kyster, som ligger mindre end 2,5 km fra karakterområdet, mens det lysere blå område viser kyster, som ligger mindre end 5 km fra karakterområdet.

Kystforlandet

Den dominerende karakter af kystlandskabet er et stærkt kuperet, åbent landskab, som stedvist og primært omkring Flade Klit afgræsses, mens den overvejende del dyrkes intensivt. Den dominerende karakter brydes stedvist af afgræssede strandengsarealer (ved Klov Bakker, Gullerup

og Skibsted Strand) med tilbagetrukne fossile kystskrænter, ligesom der enkelte steder findes mindre skov- eller kratbevoksninger. Kystlinjen er overvejende en smal og stenet strand. Området rummer talrige lange kig og vide udsigter på langs af kystlinjen. Fra Sundby kan man skimte Karby langt mod syd, fra Nørre Kær samt Skibsted strand kan man følge kystlinjens bugtede forløb til Skarrehave.

Fra kystforlandet er der vid udsigt over Limfjorden til modstående kyster, der ligger i varierende afstand og rummer forskellige oplevelsesmuligheder. Omkring Vildsund ligger den modstående kyst nært og man kan skelne detaljer, mens Thisted, som ligger på ca 7 km's afstand, anes som en by, hvor kun større elementer tydes.

Karakteristika for modstående kyster

De nære kyster mod vest, beliggende i en afstand af ca. 400 m, danner et lukket kystlandskabsrum, som med udsigt til Vilsund lystbådehavn, Skyum Bjerges bølgede terræn, klinter, dyrkede markfelter og mindre skovarealer fremstår visuelt uforstyrret. Mod nord bevirker den større afstand, som er op til 7 km, at modstående kyst opleves som fjern, og kystlandskabet fremstår mere åbent og antager en skala af større karakter. Landskabet fremstår her mindre uforstyrret, da man kan skelne Thisted by, industri og vindmøller. Derudover er den modstående kyst domineret af markflader og stedvis beplantning.

Landskabskarakterens nøglefunktioner, udviklingstendenser og planlagte ændringer

Nøglefunktioner

Landskabskarakteren i Salgjershøj-Hanklit er især betinget af landbrugsdrift, i form af planteavl og græsning på nogle af overdrevsarealerne, samt hegn og jorddiger. Fortsat drift (planteavl, græsning) og vedligeholdelse af hegn og diger er vigtig for opretholdelse af karakteren. Området fremstår overordnet set stabilt uden tegn på større planlagte ændringer.

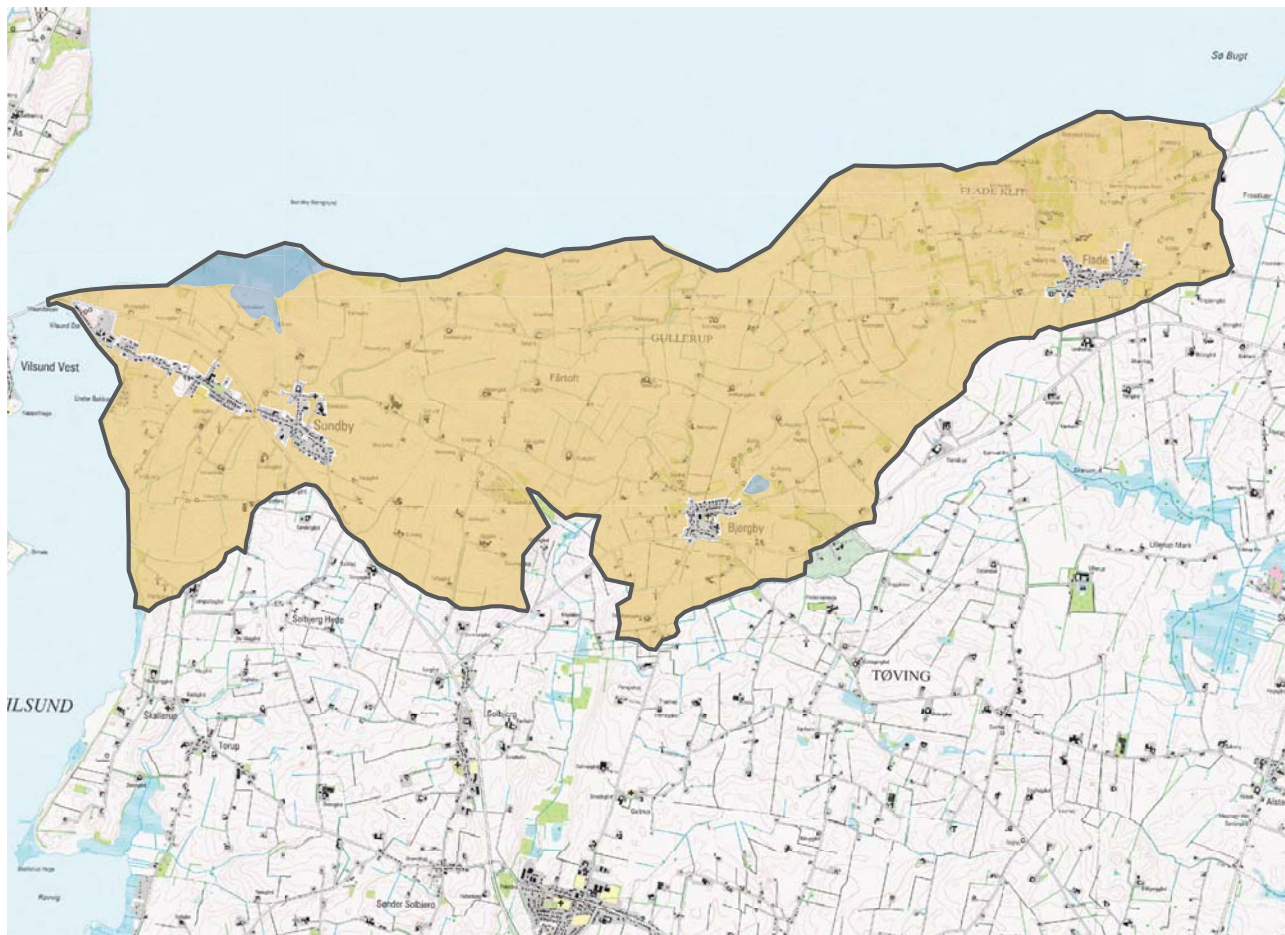
Udviklingstendenser

Udviklingstendensen i landbruget er, at der bliver færre og større enheder, med betydning for bygningers og markfelters størrelse. Samtidig betyder den øgede mekanisering inden for kvæg- og mælkeproduktion, at interessen for afgræsning er dalende.

Planlagte ændringer

Der er søgt tilladelse til indvinding af moler i området ved Stærhøj, hvilket vil medføre væsentlige terrænændringer lokalt. Derudover indebærer råstofindvindingen en forøgelse af tung trafik i området, samt etablering af tekniske anlæg. En enkelt af landbrugsbedrifterne er i færd med at udvide bygningsmassen.

Landskabskarakterens styrke

Figur 3 Karakterstyrke. Det mørkegule område er særlig karakteristisk og det blå er kontrasterende.

Særlig karakteristisk

Hovedkarakterområdet

Området spænder fra Hanklit over Bjergby til Sundby, og landskabskarakteren, betinget af det kuperede landskab med bløde bakker, intensivt dyrkede marker opdelt af net af levende hegn, fremstår tydeligt i området.

Det karaktergivende mønster, dannet af mange spredtliggende gårde, levende hegn, et net af små landeveje i et bugtet forløb og landsbyernes randbeliggenhed, afspejler landskabskarakterens oprindelige struktur. Landskabskarakteren vurderes at være overvejende intakt.

Denne del af karakterområdet vurderes at fremstå særligt karakteristisk.

Flade Klitområdet

Området består af Flade Klit, og strækker sig fra landskabskarakterområdets østlige grænse til

Hanklit. Hovedkarakteren som beskrevet ovenfor er, med det endnu mere "livlige" terræn og den større tæthed i hegnsstrukturen, særlig markant i dette område. Her findes desuden den største andel af græsningsarealer.

Kontrasterende

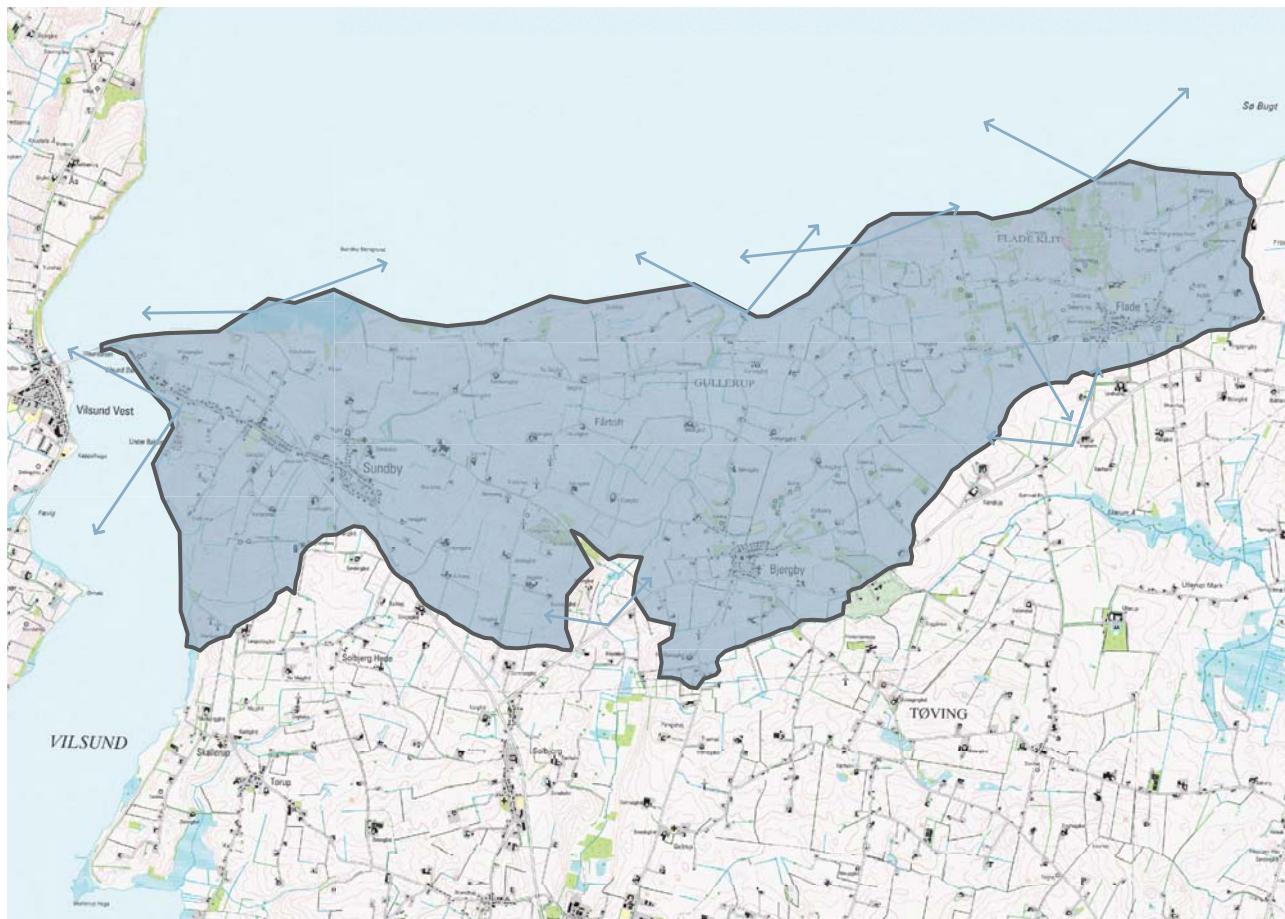
Klov Bakker

Den nedlagte grusgrav fremstår med de tydeligt menneskeskabte gravsider og flade bund som kontrasterende i forhold til hovedkarakteren. Området har siden råstofindvindingen været brugt som motorcross-/mountainbikebane, men tyder på at have mistet denne funktion. Der er ikke foretaget nogen tydelig retablering, og området er under tilgroning. Området er desuden påvirket af støj fra hovedvej A26.

Nørre Kær

Strandengen ved Nørre Kær er i sig selv et landskabsrum af lille skala, men er samtidig i kraft af sin entydige orientering mod kystlandskabet en del af et større landskabsrum. Det adskiller sig markant fra hovedkarakterområdet ved sit flade terræn med enkelte dragdannelser og den ekstensive brug i form af græsningsareal. Området er kontrasterende.

Særlige visuelle oplevelsesmuligheder

Figur 4 Særlige visuelle oplevelsesmuligheder. Pilene angiver særlige udsigter til naboområder og modstående kyster.

Hele karakterområdet

Hele karakterområdet er særdeles rigt på visuelle oplevelsesmuligheder, og rummer samtidig en stor variation indenfor spektret. Oplevelsesmulighederne knytter sig til landskabets klart afgrænsede og varierede karakter som helhed samt til det højtliggende og komplekse terræn, understreget af de mange levende hegn. Derudover knytter oplevelsesmulighederne sig til kystforlandet, til de kontrasterende delområder, til de kulturhistoriske elementer, herunder de mange gravhøje, og til de vide udsigter såvel over Limfjordens kystlandskab som på tværs af områdegrensener og henover naboområder.

Flade Klit-området

I det særligt karakteristiske delområde ved Flade Klit findes først og fremmest Hanklit, en markant molersskrænt, hvor profilet er blotlagt med mulighed for at aflæse de geologiske lag. Fra

toppen af Hanklit er der udstrakte kig over landskabet, ligesom der fra Salgjerhøj, som er øens højeste punkt, samt flere andre steder i området er 360° udsigt over øen, med mulighed for at se så langt som over Dråby Vig til Nykøbing.

Den store tæthed af gravhøje i Flade Klit-området og nord og øst for Bjergby vidner om, at området har været beboet langt tilbage i historien.

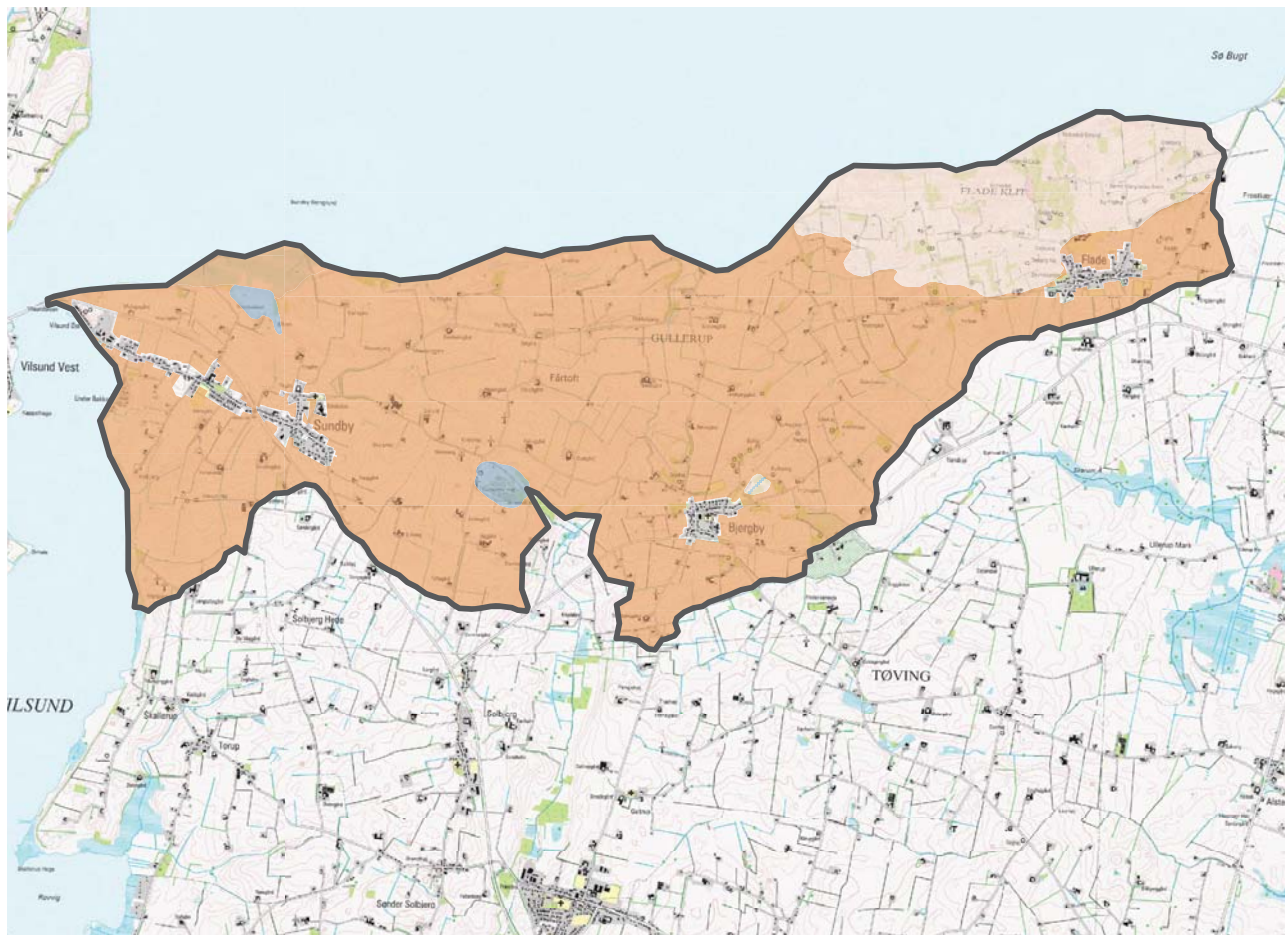
Klov Bakker

Den nedlagte grusgrav ved Klov Bakker står med de menneskeskabte og ubehandlede skrænter i kontrast til det øvrige landskab, og rummer i kraft af sin kystnære placering mulighed for særlige visuelle oplevelser.

Nørre Kær

Fra strandengsarealet ved Nørre Kær er der flotte kig på langs af kysten, hvor den markante og varierede kystlinje, som veksler mellem fremskudte stejle skrænter og tilbagepressede mellemrum, opleves tydeligt.

Tilstand

Figur 5 Tilstanden af de karaktergivende elementer og de særlige visuelle oplevelsesmuligheder. Det mørke område er vurderet til middel tilstand.

God tilstand

Hovedkarakterområdet

Landskabskarakteren i hovedkarakterområdet fremstår overordnet set relativt intakt i forhold til dens oprindelse. Udskiftningsstrukturen afspejles i strukturen i de levende hegn samt det oprindelige vejnet, ligesom gårdenes placering kan genfindes på de historiske kort. Samlet fremstår området i god vedligeholdelsesmæssig tilstand. Landskabet fremtræder på trods af enkelte vindmøller forholdsvist roligt og uforstyrret af tekniske anlæg, og vurderes samlet at være i god tilstand.

Nørre Kær strandeng

Intaktheden i området er god, og brugen af arealet til græsning bevirker en god vedligeholdelsesmæssig tilstand. Trafikstøj fra hovedvej A26 virker forstyrrende i området afhængigt af tidspunkt og vindretning. Den samlede tilstand vurderes dog at være god.

Middel tilstand*Flade Klit-området*

Den manglende afgræsning og deraf følgende tilgroning af mange overdrev bevirker, at områdets karakter sløres, og intaktheden samt den vedligeholdelsesmæssige tilstand vurderes derfor til middel. Området fremstår meget roligt og uforstyrret. Samlet er tilstanden middel.

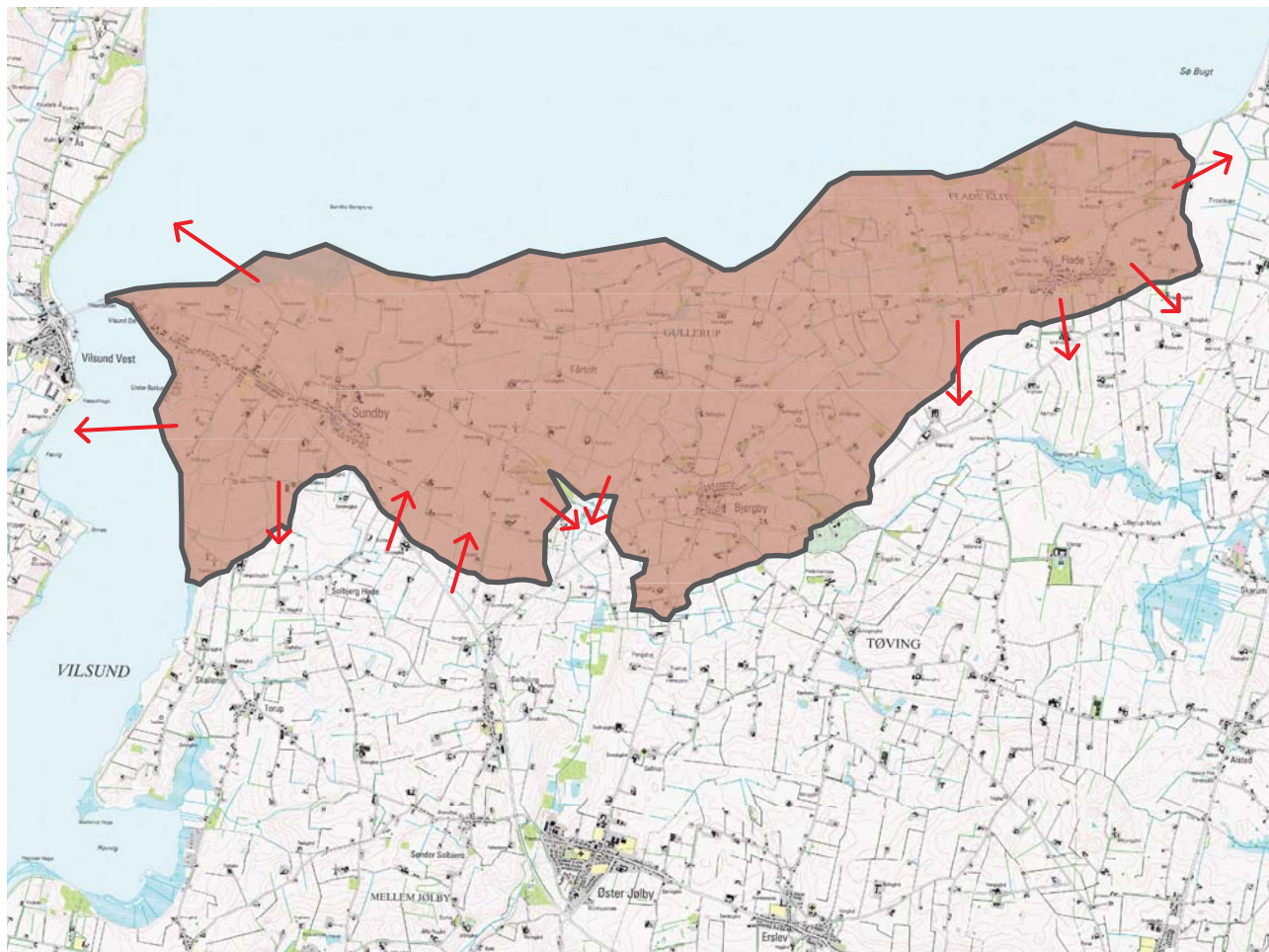
Dårlig tilstand*Klov Bakker*

Området fremstår som en efterladt grusgrav uden klare tegn på reablering, ligesom der heller ikke er tegn på, at området er tildelt eller har opnået en ny funktion. Da gravsiderne er under tilgroning vurderes intaktheden derfor at være middel, mens den vedligeholdelsesmæssige tilstand er dårlig. Området er støjmæssigt meget forstyrret af trafikken på A26. Samlet vurderes tilstanden at være dårlig.

Kongens Høj

Motorcrossbanen ved Kongens Høj er et lokalt visuelt forstyrrende element i landskabet, der i forbindelse med brug medfører en kraftig støjmæssig påvirkning af landskabsoplevelsen.

Sårbarhed

Figur 6 Sårbarhed. Det røde område vurderes at være særligt sårbart overfor markante ændringer i landskabet. Pilene angiver sårbarhed overfor ændringer i naboområder og på modstående kyster.

Generelt

Hele området er særlig sårbart overfor tiltag eller ændringer, der vil forstyrre de visuelle sammenhænge på tværs, som terrænet og den høje beliggenhed muliggør. Disse tiltag kan være opførelse og/eller udvidelse af tekniske anlæg (f.eks. vindmøller eller veje), skovtilplantning, almindelig tilgroning, nybyggeri, byudvidelse, opførelse af store landbrugsbygninger eller andre større ændringer.

Området er endvidere sårbart overfor tiltag, som vil sløre områdets markante terræn og muligheden for at opleve det. Disse tiltag kan være tilgroning/skovplantning, nedlæggelse af levende hegn, som understreger terrænformerne, og især råstofgravning.

Områdets terræn skaber mange nære småskalarum, og den relativt uforstyrrede karakter samt den høje tæthed af mindre gårde spredt i hele området gør hele karakterområdet særlig sårbart overfor markante ændringer i form af opførelse af nye større anlæg eller landbrugsudvidelser,

der vil sprænge skalaen og derved komme til at fremstå markant i landskabet.

Pga de visuelle sammenhænge på tværs af områdegrensene er området desuden sårbart overfor etablering af store tekniske anlæg/byggerier og reflekterende siloer i naboområderne.

Kystforlandet

Pga de visuelle sammenhænge på langs og til modstående kyster, som ligger i så kort afstand, at gårde, markfelter mv. kan erkendes klart, er kystlandskabet særlig sårbart overfor markante ændringer som større beplantninger, bebyggelse og tekniske anlæg, såvel i selve området som på modstående kyster.

Overdrevsarealer

De åbne og oplevelsesrige overdrevsområder er sårbare overfor manglende pleje og heraf følgende krattilgroning. Udviklingen i husdyrproduktionen samt dyrkningsteknologien gør denne udvikling aktuel.

Områder med råstofforekomster

Karakterområdet er pga molerforekomster særlig sårbart overfor råstofindvinding og tilhørende tekniske anlæg, som dels vil være visuelt forstyrrende og støjende elementer i oplevelsen af landskabet, dels vil ændre det markante og karakteristiske terræn for bestandig. Såvidt det er muligt, bør råstofgravning undgås, alternativt ikke igangsættes uden en retableringsplan, der anviser enten en tilbageføring af landskabet til dets oprindelse eller en alternativ retableringsplan.

Gravhøje

Gravhøjene i området er sårbare overfor ændringer i arealanvendelsen i form af for eksempel råstofgravning, skovtilplantning eller opførelse af bebyggelse. De er endvidere sårbare overfor udviklingen i landbrugets dyrkningsteknologi, som medfører større maskiner med mindre præcision.

Anbefalinger til planlægningen

Landskab

Området rummer en lang række landskabelige kvaliteter:

- Hovedparten af landskabet er vurderet som værende særligt karakteristisk. Markante delområder skiller sig ud, og fremhæver karakteren af det samlede område, samtidig med at de føjer endnu en variation til det i forvejen komplekse og varierede landskab.
- Hele landskabskarakterområdet er rigt på særlige visuelle oplevelsesmuligheder.
- Tilstanden er overvejende god.

Udfra et landskabeligt synspunkt bør hele området beskyttes mod ændringer, som vil svække eller udviske de eksisterende kvaliteter. Dvs. at området bør friholdes for skovrejsning, placering af tekniske anlæg bør undgås, ved udvidelse af husdyrbrug bør der stilles krav om tilpasning til landskabet, og der bør igangsættes tiltag for at sikre græsning af overdrevsarealer. Sidst bør der ikke udstedes nye råstofgraverettigheder i området.

Anbefalingerne uddybes nedenfor.

Natur

Området omkring Salgjerhøj er fredet. Endvidere er en større del af området langs kysten i Regionplan 2005 udpeget til særligt beskyttelsesområde, hvortil der er knyttet en naturkorridor, som følger Gullerup bæk og forbinder området med Erslev Kær. Området bør derfor indgå i kommuneplanen som et kerneområde, hvor der holdes fokus på områdets natur- og landskabskvaliteter med henblik på at bevare og styrke kvaliteterne.

Udviklingen i husdyrproduktionen samt dyrkningsteknologien gør overdrevsarealerne sårbare overfor både tilgroning og dyrkning. For bevaring af karakteren af de afgræssede overdrevsarealer er det afgørende, at de fortsat afgræsses. Yderligere beskyttelse kan opnås ved at fastlægge randzoner omkring arealerne.

Hanklit med det åbne profil er af enestående geologisk forsknings- og undervisningsmæssig interesse, mens størsteparten af området er udpeget som GeoSite, hvorfor det er vigtigt at kystprofilet holdes åbent af de naturlige kystdynamiske processer.

Kultur

Området omkring Salgjerhøj, Flade og Han klit samt området omkring Sundby er udpeget som kulturmiljø i Morsø Kulturmiljøatlas, og bør beskyttes som sådan.

Landbrug

Hele området er pga terrænet og muligheden for lange kig sårbart overfor anlæg, som forstyrrer udsigterne eller bryder landskabets skala. Udfra et landskabeligt synspunkt bør der ved intensivering i landbrugsdriften, som medfører større udbygning af de eksisterende gårde i området, tages særlige landskabelige hensyn i hele området. Der bør ved udvidelser af eksisterende land-

brugsanlæg, herunder gylletanke, nye bygninger og anlæg, holdes kraftigt fokus på indpasning i landskabet både mht placering, skala, udformning og materialevalg, og udvidelser bør kun undtagelsesvist ske i det omfang, at de kan opføres lavt i landskabet og i tilknytning til eksisterende byggeri.

I hele området bør skærmende beplantning indgå som en del af tilpasningen. Hele kystforlandet bør friholdes helt for nye anlæg eller udvidelser.

Det bør tilstræbes, at de eksisterende diger og hegn bibeholdes, således at der ikke sker yderligere sammenlægning af mindre markfelter til større markfelter. Overdrevsarealer bør fortsat afgræsses. Beplantninger omkring gårde bør bibeholdes, og bør udvides til også at omfatte nye landbrugsbygninger ved landbrugsudvidelser.

Husmandssteder bør bevares og vedligeholdes som små husmandssteder.

På grund af de visuelle sammenhænge på tværs af områdegrensene bør der desuden vises samme hensyn ved eventuelle udvidelser af gårde i naboområderne.

Tekniske anlæg

Hele området er særlig sårbart overfor tekniske anlæg og bør friholdes for nye anlæg.

De visuelle sammenhænge med naboområderne Dråby, Dråby Vig, Midtmors Nord, Erslev Kær og Skallerup-Solbjerg bevirker, at etablering af tekniske anlæg i disse områder bør ske under hensyntagen til påvirkningen af disse udsigter.

Karakterområdet rummer molerforekomster, og der er søgt tilladelse til indvinding i området ved Stærhøj, hvilket vil medføre væsentlige terrænændringer lokalt. Derudover indebærer råstofindvindingen en forøgelse af tung trafik i området samt etablering af tekniske anlæg. Aktiviteterne vil virke forstyrrende både visuelt og støjmæssigt. Indvindingen af råstoffer i området er således meget problematisk, og kan da heller ikke igangsættes uden en retableringsplan, der anviser enten en tilbageføring af landskabet til dets oprindelse eller en alternativ retableringsplan. Spor efter gravning bør som udgangspunkt kun kunne opleves meget lokalt, og ikke fra offentlig vej. Gravningsplanerne skal redegøre for den visuelle påvirkning af landskabet både under og efter gravning, samt for løsning af de trafikale forhold, herunder eventuelt nyanlægning af veje og nedlæggelse af andre. Efterbehandlingen af selve graveområdet bør tilse, at de mest instruktive molerformationer og profiler holdes åbne og gøres tilgængelige.

Såvidt det er muligt, bør råstofgravning indskrænkes til de gravetilladelser, der allerede er udstedt, og der bør ikke udstedes nye graverettigheder i området.

Byer

Sundby er beliggende indenfor kystforlandets grænse og dermed synlig fra modstående kyst, hvorfor eventuel byudvikling bør ske under stor hensyntagen til udsigten fra modstående kyster. Det skal desuden sikres, at det tidligere fiskerlejes karakter af selvstændig bebyggelse ikke udviskes ved sammensmeltning af de 2 områder. Herudover bør kirkeindsigten fra nord og øst bevares. Den delvist grønne byrand bør styrkes.

Bjergbys karakter af slynget vejby bør bevares ved eventuel udvidelse, og det anbefales, at eventuel byudvikling sker i nordlig retning, ligesom det skal sikres, at byen fortsat har en overvejende grøn byrand.

I Flade bør byudvikling ikke ske i østlig retning af hensyn til kirkeindsigtsmuligheden herfra. Derudover bør landsbyens karakter af slynget vejby samt den overvejende grønne byrand bevares.

Friluftsliv og turisme

Nedenfor angives de registrerede eksisterende faciliteter og potentialer knyttet til friluftsliv og turisme. Disse vurderes i forhold til de relevante turismekategorier, der er arbejdet med indenfor Visit Danmarks projekt "Syv Danmarksoplevelser", som er en analyse af turisme i Danmark. De 2 kategorier, som knytter sig til bymæssige oplevelser, er ikke relevante for Mors. Sidst er der foretaget en vurdering af om et givent område er sårbart overfor forstyrrelser.

Kategorierne er:

Aktiv natur

Naturens gratis glæder

I ro og mag ved vandet

Sjov i sommerlandet

Det gode liv

Sårbart overfor forstyrrelser (hører ikke til Visit Danmarks kategorier)

Eksisterende faciliteter

Kystruten - vandrerute

Solruten (Naturens gratis glæder)

Ved Salgjerhøj og vest for ca 10 km stisystemer. Parkeringsareal, borde-bænkeopstilling og toiletfacilitet (I ro og mag ved vandet, Naturens gratis glæder)

Hanklit – parkeringsareal og sti til toppen (Naturens gratis glæder, potentiale for Aktiv natur)

Overnatning: Duegården, Bjørneborg og Trolddalen (I ro og mag ved vandet, Naturens gratis glæder, potentiale for Det gode liv)

Shelterplads ved Gullerup kro og Klov Bakker (Naturens gratis glæder)

Fægekro og jollehavn ved Vilsund, borde-bænkeopstilling (I ro og mag ved vandet, Naturens gratis glæder)

Motorcrossbane ved Kongens Høj (Aktiv natur)

Grusgrav ved Bjergby – hundetræning og skydning

Sandgrav ved Bjergby – borde-bænkeopstilling, Skt. Hansarrangement, mm.

Kystruten er en nyetableret vandrerute, der principielt følger kysten rundt om Mors. Flere steder ligger den dog lidt inde i land, men rummer ikke desto mindre mulighed for særlige visuelle og naturmæssige oplevelser.

Solruten, en cykelrute med et forløb hele øen rundt langs kysten, løber igennem området i dets længderetning. Enkelte steder er der kig til fjorden herfra. En del af solruten er sammenfaldende

med margueritruten.

Ved Salgjerhøj findes borde-bænkeopstilling, toiletfaciliteter og parkeringsmulighed. I området findes i alt ca 10 km stisystemer, ligesom der ved Hanklit er anlagt sti til toppen.

Ved Kongens Høj findes et stisystem, også registreret som et Spor i landskabet.

Duegården, Bjørneborg og Trolddalen er mindre overnatningssteder til udlejning, beliggende i Flade Klit-området.

Ved Klov Bakker og Gullerup kro findes shelterpladser.

På Gullerup kro og Vildsund færgekro er der mulighed for overnatning og bespisning.

Syd for det nedlagte færgeleje ved Vilsund ligger en lille jollehavn.

En motorcrossbane og skydebane er anlagt ved Kongens Høj, og benyttes jævnligt, bl.a. til stævner.

Potentialer

Området rummer potentiale for friluftsliv i form af vandre- og cykelture, kano- og havkajaksejlsads, mountainbiking og andre former for frilftsaktiviteter, som ikke indebærer en forringelse af områdets kvaliteter ved eksempelvis at udgøre en risiko for støjbelastning i området. Aktiviteterne bør heller ikke forudsætte etablering af større anlæg.

Der arbejdes med at etablere en vandrerute, som følger kysten hele vejen rundt om øen. Der er muligheder for at etablere/styrke støttepunkter for både vandreruten og solruten, som tillige vil være til gavn for svaneruten (øen rundt til havs), f.eks. ved Klov Bakker, Gullerup kro og Skibsted strand. Molergraven ved Klov Bakker rummer endvidere potentiale som både naturområde og som område for mountainbiking, og kunne med fordel reetableres. Ved Han Klit er der mulighed for at dyrke potentialet for aktive naturoplevelser, eksempelvis paragliding, drageflyvning m.m.

Aktiviteterne og potentialerne i området knytter sig til Naturens gratis glæder, i ro og mag ved vandet samt Aktiv natur.